

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE
ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul XXII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2022

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi, proiecte
- Structură și organigramă
- Apariții editoriale
- Studii, articole, recenzii
- Comunicări științifice
- *In memoriam*
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În primul trimestru al anului 2022:

♦ În **Departamentul de lexicologie – lexicografie** s-au derulat cercetările planificate din cadrul programului Academiei Române *Tezaurul lexical al limbii române*. În cadrul proiectului *CLRE. Corpus lexicografic românesc electronic*, a continuat revizia și lectura finală a volumelor digitizate la nivel de cuvânt-titlu și descriere lexico-gramaticală din DLR (ediția I) în vederea pregătirii acestora pentru publicare online pe platforma <https://solirom.ro>, în corpusul lexicografic <https://clre.solirom.ro>. În domeniul informatizării lexicografiei și în vederea publicării online a

lucrărilor din plan, au fost îmbunătățite interfața pentru transcrierea dicționarelor și procesul pentru publicarea unor noi volume din DLR. De asemenea, au fost operate modificări ale datelor din CLRE și a continuat prelucrarea datelor din eDTLR, pe de o parte, și, pe de altă parte, a continuat lucrul la analiza și implementarea manierei de publicare online a datelor de cercetare și la construirea șablonului pentru depozitul de date pentru dicționarele academice. A continuat activitatea de tutorizare a masteranzilor care efectuează practica de specialitate în cadrul proiectului CLRE, conform acordului semnat cu Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”. A fost reluată colaborarea cu specialiști, cadre didactice și/sau doctoranzi, absolvenți ai Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, cu experiență în practica de specialitate organizată în colectivul nostru în anii anteriori. În luna martie am început demersurile administrative privind practica de specialitate a unor grupe de masteranzi de la Facultatea de Litere a Universității „Transilvania” din Brașov. Echipa a inițiat organizarea celei de a XI-a ediții a colocviului internațional *Lexicografia academică românească. Provocările informatizării*. Cercetătorii departamentului și-au continuat, paralel, activitatea în proiecte internaționale, naționale sau în proiecte individuale independente și a continuat activitatea de diseminare a rezultatelor cercetării din cadrul proiectelor din plan.

♦ La **Departamentul de dialectologie și sociolingvistică** sunt în desfășurare mai multe activități ce vizează publicarea materialului dialectal aferent proiectului *NALR–Moldova și Bucovina*. O primă astfel de activitate constă în continuarea pregătirii materialului pentru publicarea celui de-al VI-lea volum al seriei, prin operații de selecție a fișelor din caietele de anchetă (decuparea și gruparea unui număr de 40 000 de fișe) și prin analiza acestui material brut pentru repartizarea sa pe cele două categorii majore: hărți lingvistice și liste de material necartografiat (cca 10 000 de fișe). O a doua activitate are în vedere publicarea textelor dialectale din arhiva proiectului, direcție în care au fost transcrise și tehnoredactate un număr de 12 pagini format A4 cu etno- și sociotexte din zona Bucovinei. În sfârșit, o a treia activitate de cercetare, care a debutat în acest trimestru, survine în urma colaborării inițiate între Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și Institutul de Informatică Teoretică, ambele din cadrul Filialei Iași a Academiei Române, în direcția realizării proiectului *NALR–Moldova și Bucovina – resurse lingvistice în format electronic (eNALR–MB)*; în acest sens, au fost realizate operațiuni de

proiectare a platformei digitale eNALR-MB, în paralel cu identificarea tematică în arhiva audio digitală a Departamentului a unor mostre de material dialectal relevant (7 fișiere audio), care vor fi încărcate ulterior pe platforma menționată.

♦ La **Departamentul de istorie literară** a continuat lucrul la proiectul departamentului, respectiv *Enciclopedia scrierilor memorialistice românești* (ESMR): excerptarea informațiilor, precum și redactarea de articole (CS II dr. Șerban Axinte, CS Nicoleta Borcea, CS III dr. Astrid Cambose, CS I dr. Victor Durnea, CS I dr. Ofelia Ichim, CS II dr. Doris Mironescu, CS dr. Maricica Munteanu, ACS drd. Diana Stroescu). CS III dr. Amalia Drăgulănescu și CS III dr. Sebastian Drăgulănescu lucrează la proiectul *Orientări în dinamica paradigmelor literare din proza europeană actuală între postmodernism și metamodernism*. CS I dr. Victor Durnea a continuat editarea operei lui G. Ibrăileanu și a început să lucreze la ediția de Opere ale lui Al. A. Philippide, ambele titluri sub egida Academiei Române.

♦ **Departamentul de etnologie** valorifică în continuare documentele etnofolclorice din Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei, prin proiectul fundamental *Tipologii și corpusuri de texte*. **Adina Ciubotariu** a transcris 20 de materiale audio din Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei în vederea completării tipologiei aferente lucrării *Ocupații tradiționale din Moldova. Tipologie și corpus de documente*. Pentru realizarea lucrării *Rituri și credințe populare din ciclul obiceiurilor de iarnă. Tipologie și corpus de texte*, **Ioana Repciuc** a continuat transcrierea textelor folclorice din AFMB privitoare la jocurile cu măști și teatrul folcloric cu subiect istoric, precum și selectarea, scanarea, arhivarea și editarea fotografiilor din fototeca AFMB reprezentative pentru tema de cercetare.

♦ În **Departamentul de toponimie**, la *Dicționarul toponimic al Moldovei, structural și etimologic* (DTM), volumul I (A–C), a fost continuată documentarea lingvistică prin consultarea unor lucrări de specialitate în vederea găsirii unor soluții etimologice pentru articolele de dicționar. S-a continuat și documentarea istorică și geografică pentru toponimele cu soluții etimologice sigure (cca 700 fișe). A fost continuată redactarea articolelor de dicționar pentru DTM, I (60 de pagini), concomitent cu revizia parțială a unor articole redactate anterior (60 de pagini).

GRANTURI, PROIECTE, BURSE

♦ CS I dr. **Cristina Florescu** (consultații și revizia pentru Romania de sud-est a articolelor din volum), CS I dr. **Elena Tamba** (documentarea articolului */'musk-a/), CS III dr. **Alina-Mihaela Bursuc** (documentarea articolului */'angel-u/) și CS III dr. Dinu Moscal au continuat colaborarea la Proiectul Internațional *DÉRom: Dictionnaire Étymologique Roman (Première phase: le noyau panroman)* (ANR și DFG; 2008–prezent, coord. Eva Buchi, Wolfgang Schweickard, <http://stella.atilf.fr/DERom/>).

♦ CS I dr. **Cristina Florescu** (director de proiect), CS I dr. **Elena Tamba**, CS I dr. **Laura Manea**, CS I dr. **Florin Olariu**, CS III dr. **Alina Bursuc**, CS drd. **Claudius Teodorescu** au continuat activitatea de cercetare în proiectul *Terminologia astronomică românească: științific vs popular. Fenomene, obiecte cosmice și constelații* (proiect PCE, cod PN-III-P4-IDPCE-2020-1277, 2021–2023, <https://tafoc.soliorom.ro/>).

□ CS I dr. Gabriela Haja și CS I dr. Elena Isabelle Tamba au continuat activitatea de cercetare în proiectul național *Artificial Intelligence Models (Deep Learning) Applied in the Analysis of Old Romanian Language (DeLORo)* (PN-III-P2-2.1-PED-2019-3952), 23 octombrie 2020–22 octombrie 2022, derulat în cadrul ARFI. Director de proiect: CS I dr. Dan Cristea m.c., Institutul de Informatică Teoretică, Academia Română – Filiala Iași.

□ CS I dr. Elena Isabelle Tamba a continuat activitatea de cercetare în proiectul național *Primele dicționare bilingve românești (secolul al XVII-lea). Corpus digital prelucrat și aliniat (eRomLex)* (PN-III-P1-1.1-TE-2019-0517), 2021–2023, derulat în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Director de proiect: CS II dr. Mădălina Ungureanu, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Departamentul Științe Socio-Umane.

□ CS I dr. Marius-Radu Clim a continuat activitatea la proiectul *Religious Hypotheses and the Study of Human Nature* din cadrul liniei *New Horizons for Science and Religion in Central and Eastern Europe*, finanțată de Fundația Templeton împreună cu Oxford University, pentru perioada 2021–2022.

□ CS I dr. Marius-Radu Clim a continuat lucrul la proiectul european *ELEXIS European Lexicographic Infrastructure*, ca membru observator. A tradus, din engleza în română, 484 de termeni din domeniul lingvisticii de pe platforma LexVoc (reunind 38 de dicționare bilingve), pentru a fi

aliniați cu termenii corespondenți din spațiul european. De asemenea, a pus la dispoziția membrilor proiectului o listă de reviste românești, cu profil filologic, ce vor fi indexate în baza de date Elexifinder.

□ CS I dr. Eugen Munteanu a continuat activitatea curentă la proiectul contractual individual *MĂRGĂRITARE, ádecă Cuvinte de multe féliuri a celui întru sfinți părintelui nostru Ioan, Arhiepiscopul Țarigradului, a lui Zlatoust [...]*, tălmăcite de Șerban și Radu Greceanu, Snagov, 1691. Ediție critică, notă asupra ediției, introducere, studiu filologic, studiu lingvistic, glosar și indice de cuvinte electronic.

STRUCTURĂ ȘI ORGANIGRAMĂ 1 ianuarie 2022

Director: Prof. univ. dr. Bogdan-Mihai CREȚU
Secretar științific (cu delegație): CS I dr. Gabriela HAJA

<p>Departamentul de lexicologie-lexicografie</p> <p>CS III dr. Alina-Mihaela Bursuc CS I dr. Marius-Radu Clim CS I dr. Cristina Florescu (1/2 normă) CS I dr. Mioara Dragomir CS I dr. Gabriela HAJA¹ CS I dr. Laura Mona Manea CS I dr. Eugen Munteanu (1/2 normă) ACS drd. Mariana Nastasia CS I dr. Elena Tamba CS drd. Claudiu-Marian Teodorescu</p> <p style="text-align: center;">Departamentul de dialectologie și sociolingvistică</p> <p>CS I dr. Luminița Botoșineanu CS III dr. Alexandru-Laurențiu Cohal CS I dr. Florin-Teodor OLARIU* CS III dr. Veronica Olariu</p> <p style="text-align: center;">Departamentul de toponimie</p> <p>CS I dr. Daniela Butnaru CS I dr. Vlad COJOCARU*, 1/2 normă CS III dr. Dinu Moscal CS III dr. Ana-Maria Prisacaru</p>	<p>Departamentul de istorie literară</p> <p>CS II dr. Șerban Axinte CS Nicoleta Borcea CS III dr. Astrid Cambose CS III dr. Amalia Drăgulănescu CS III dr. Sebastian Drăgulănescu CS I dr. Victor Durnea, 1/2 normă CS I dr. Ofelia ICHIM* CS II dr. Doris Mironescu, 1/2 normă CS dr. Maricica Munteanu ACS drd. Diana-Cătălina Stroescu</p> <p style="text-align: center;">Departamentul de etnologie</p> <p>CS I dr. Adina Ciubotariu CS II dr. Ioana REPCIUC*</p> <p>Bibliotecă: bibliotecar gr. II Simona Zaharia</p> <p>Secretariat: referent de specialitate gr. I A (S) Gabriela Negoită</p> <p>Îngrijitor: Maria Cociș</p>
---	--

¹ Cu atribuții de coordonare.

APARIȚII EDITORIALE

A apărut t. LXXI/2021 al revistei „Anuar de lingvistică și istorie literară” cu titlul *Donum natalicum. Coșeriu 100*, volum proiectat și realizat de Stelian Dumistrăcel și Luminița Botoșineanu.

Cuprins: STELIAN DUMISTRĂCEL, *A fost printre noi, am fost împreună... (cuvânt-înainte)*; EUGEN MUNTEANU, *Portret Eugeniu Coșeriu. Secțiunea Studii, articole, note*; ION DUMENIUK, NICOLAE MATCAS, *Eugen Coșeriu în interpretarea unor lingviști sovietici*; STELIAN DUMISTRĂCEL, *Eugen Coșeriu: întrebările și promisiunile începutului*; DUMITRU IRIMIA, *Literatura lui Eugeniu Coșeriu în limba italiană [și] Omul față cu limba*; DAN MĂNUCĂ, *Eugen Coșeriu și literatura alegorică*; ION EȚCU, *Probleme de etică lingvistică și de glotoetică în interpretarea prof. Eugeniu Coșeriu*; MIHAI CIMPOI, *Eugeniu Coșeriu: limbajul poetic ca limbaj absolut*; MIRCEA BORCILĂ, *Eugeniu Coșeriu și fundamentarea lingvisticii ca știință a culturii*; ANATOL CIOBANU, *Unele aspecte teoretico-didactice ale doctrinei profesorului Eugeniu Coșeriu*; NICOLAE MĂTCAȘ, *Colosul din Tübingen*; ALEXANDRU BANTOȘ, *Eugeniu Coșeriu și realitățile lingvistice din Republica Moldova*; PETRONELA SAVIN, *De la Eugeniu Coșeriu la Stelian Dumistrăcel pe terenul «discursului repetat»*; LUMINIȚA FASSEL, *Eugen Coșeriu și filologii români. Contribuții documentare*; RUDOLF WINDISCH, „*Pentru noi, romanistica a fost, așa cum am învățat-o de la Coșeriu, catalizatorul care ne-a dezvăluit problemele și metodologia lingvisticii romanice și generale*”; DINU MOSCAL, *Contribuția lui Eugenio Coșeriu la evoluția conceptului de «câmp lexical»*; IOAN MILICĂ, *Stilistica în concepția lui E. Coșeriu. Note de lectură*; ADRIANA MARIA ROBU, *Specificul funcțiilor textuale coșeriene cu privire la discursul publicitar*; CRISTINEL MUNTEANU, *La originea ideii coșeriene de «colaj discursiv»: Platon – Phaidros*; GHEORGHE POPA, *Conceptul coșerian de «creativitate»*; EUGENIA BOJOGA, *Limba română din Republica Moldova și problemele ei. Reflecțiile „reci” pe o temă „fierbinte” ale lui Eugeniu Coșeriu*; CRISTINA BLEORȚU, CRISTINEL MUNTEANU, *Două documente din perioada sosirii lui Eugeniu Coșeriu la Montevideo*; ALA SAINENCO, *Repere în definirea limbajului poetic: Eugeniu Coșeriu și Dumitru Irimia*; STELIAN DUMISTRĂCEL, DOINA HREAPCĂ, *Eugenio Coșeriu: une perspective romane dans l'étude de la phraséologie roumaine*.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

◆ Luminița Botoșineanu, *Din atelierul indicelui de cuvinte și forme NALR–Moldova și Bucovina. Probleme și soluții în procesul literarizării*, în vol. *In honorem magistri Dumitru Loșonți – 80*, Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali

(eds), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, p. 111–123.

♦ Alina-Mihaela Bursuc, ***Denumirile punctelor cardinale. Observații asupra zonei de intersecție cu denumirile vânturilor***, în „Caietele Sextil Pușcariu”, vol. V, *Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”, Ediția a V-a, Cluj-Napoca, 9–10 septembrie 2021*, Academia Română, Filiala Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, 2021, p. 62–71.

♦ Amalia Drăgulănescu, ***Decăderea mitului. Emergența miturilor***, în revista „Meridian critic” (*Women and Careers*), Analele Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, Seria Filologie, t. XXXVII, nr. 2, 2021, p. 313–320; [recenzie la] Aliona Grati, *Chișinău – morile timpului. Eseu de imagologie literară*, Editura Prut Internațional, 2020, 368 p., în revista open-access „Communication Interculturelle et Littérature”, a Centrului de Cercetare Comunicare Interculturală și Literatură din cadrul Departamentului de Literatură, Lingvistică și Jurnalism a Facultății de Litere a Universității „Dunărea de Jos” din Galați, 2021, nr. 2, p. 190–195.

♦ Stelian Dumistrăcel, ***„Nu trăiți degeaba!”: Rațiuni, insistenți și divers susținute, ale omagierii unui coleg dialectolog***, în vol. *In honorem magistri Dumitru Loșonți – 80*, Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali (eds), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, p. 223–235.

♦ Gabriela Haja (în colaborare), ***Modele de inteligență artificială (deep learning) aplicate în analiza sintactico-semantică a limbii române vechi (DeLORo). Perspectiva filologilor***, în vol. V al „Caietelor Sextil Pușcariu”. *Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”, Ediția a V-a, Cluj-Napoca, 9–10 septembrie 2021*, Cluj-Napoca, Editurile Scriptor, Argonaut, 2021, p. 103–117; (în colaborare), ***The Role of the Philologist in the Project Artificial Intelligence Models (Deep Learning) Applied in the Analysis of Old Romanian Language (DeLORo)***, în vol. *Proceedings of the 16th International Conference „Linguistic resources and tools for natural language processing” (13–14 december 2021)*, eds. Petru Rebeja, Mihaela Onofrei, Dan Cristea, Dan Tufiș, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2022, p. 49–58.

♦ Dinu Moscal, ***Variabilitatea opozițiilor sinonimice chior–orb, vechi–bătrân, copac–pom, mal–țărnam și tratamentul lor lexicografic***, în vol. *In honorem magistri Dumitru Loșonți – 80*, Rozalia Colciar, Adelina Emilia Mihali (eds), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, p. 405–421.

♦ Eugen Munteanu, ***Răstimp parizian, 1997–2000. Jurnal epistolar (IV)***, în „Expres cultural”, anul VI, nr. 1 (61), ianuarie 2022, p. 18; ***Jurnal epistolar jenaez 1999–2021***, în „Limba română”, Chișinău, nr. 1–2 (267–268), ianuarie/februarie 2022, p. 59–76; ***In memoriam – Petru Creția 90***, interviu la TVR Iași, 20 ianuarie 2022, orele 17–18; moderator: Dana Lazăr; ***Răstimp parizian, 1997–2000. Jurnal epistolar (V)***, în „Expres cultural”, anul VI, nr. 2 (62), februarie 2022, p. 20; ***Mythos și methodos în poezia barbiană***, în

„Scriptor”, anul VIII, nr. 3–4 (87–88), martie–aprilie 2022, p. 126–128; *Neobarbaria mediatică*, în „Ziarul de Iași”, 04.01.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (2), în „Ziarul de Iași”, 08.01. 2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (3), în „Ziarul de Iași”, 15.01.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (4), în „Ziarul de Iași”, 22.01.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (5), în „Ziarul de Iași”, 29.01.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (5), în „Ziarul de Iași”, 29.01.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (6), în „Ziarul de Iași”, 05.07.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Instaurarea regimului comunist: colhozul, geaceul, ceapeul* (7), în „Ziarul de Iași”, 12.02.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Școala* (1), în „Ziarul de Iași”, 19.02.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Școala* (2), în „Ziarul de Iași”, 26.02.2022, p. 6; *Seimeni (XVI). Școala* (3), în „Ziarul de Iași”, 99.02.2022, p. 6; *Putin și putinismul*, în „Ziarul de Iași”, 12.03.2022, p. 6; *Zece ore în Transnistria* (I), în „Ziarul de Iași”, 19.03.2022, p. 6; *Zece ore în Transnistria* (II), în „Ziarul de Iași”, 26.03.2022, p. 6.

♦ Florin-Teodor Olariu, *Les Roumains de Turin par leurs propres mots ou comment exploiter les histoires de vie dans la sociolinguistique de la migration*, în vol. José Carlos Herreras (coord.), *Plurilinguisme, politique et citoyenneté*, l’Observatoire européen du plurilinguisme, Bookelis, 2020, p. 161–172.

♦ Ioana Repciuc, *Romanian transhumance: from enduring folk mythology to contemporary cultural and biological heritage*, în vol. *Bio-cultural Heritage and Communities of Practice. Participatory Processes in Territorial Development as a Multidisciplinary Fieldwork*, edited by Letizia Bindi, University of Salento Publishing House, 2022, p. 209-230; *Laminorul observației. Tehnica cercetării de teren în concepția lui Henri H. Stahl*, în „Transilvania”, Sibiu, nr. 1–2 (2022), p. 25–32; recenzie la vol. Ioana-Ruxandra Fruntelată, *Despre interpretarea etnologică*, București, Editura Etnologică, 2021, în „Transilvania”, Sibiu, nr. 1–2 (2022), p. 146–152.

♦ Elena Isabelle Tamba (în colaborare), *The Role of the Philologist in the Project Artificial Intelligence Models (Deep Learning) Applied in the Analysis of Old Romanian Language (DeLORo)*, în vol. *Proceedings of the 16th International Conference „Linguistic resources and tools for natural language processing” (13–14 december 2021)*, eds. Petru Rebeja, Mihaela Onofrei, Dan Cristea, Dan Tufiș, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2022, p. 49–58.

- ◆ Adina Ciubotariu, *Rădăcini tradiționale trainice ale culturii naționale*, în cadrul Seminarului interactiv online „Ziua culturii naționale”, organizat de Inspectoratul Școlar Județean Vaslui și Casa Corpului Didactic Vaslui, 14 ianuarie 2022; *Cursul naturii*, în cadrul Colocviului național „Dragobete – natură și cultură”, organizat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Iași și Academia Română, Filiala Iași, 24 februarie 2022; *Împreună la UNESCO. Elemente de patrimoniu cultural imaterial salvardate alături de Republica Moldova*, în cadrul Conferințelor ASTRA: „Basarabia în vremuri de restriște”, 25 martie 2022.
- ◆ Stelian Dumistrăcel (în colaborare cu Gabriela Haja), *O comoară, limba noastră cea română*, în cadrul Seriei de conferințe online „Junimea Română – Diaspora și România împreună”, organizate de Școala „Junimea” din Montreal, în data de 19 februarie 2022.
- Gabriela Haja, *Dicționarul tezaur al limbii române*, în cadrul Seriei de conferințe „Conexiuni” organizate de Academia Română din București și transmise prin canalul YouTube al Academiei Române (<https://www.youtube.com/watch?v=dUhY5yC4ATU&t=94s>); (în colaborare cu Stelian Dumistrăcel), *O comoară, limba noastră cea română*, în cadrul Seriei de conferințe online „Junimea Română – Diaspora și România împreună”, organizate de Școala „Junimea” din Montreal, în data de 19 februarie 2022; *Pandemon – o invitație la redefinirea artei teatrale*, la conferința cu participare internațională „Teatrul emergent: distanțare, interacțiune și reziliență în artele spectacolului din secolul XXI”, organizată de Facultatea de Teatru și de Institutul de Cercetare Multidisciplinară în Artă ale Universității Naționale de Artă „George Enescu” din Iași, 18–19 martie 2022.
- ◆ Florin-Teodor Olariu, *La géolinguistique roumaine à l'ère numérique*, conferință prezentată online, în calitate de invitat, în cadrul Colocviului interdisciplinar de lingvistică (ILKA) al Universității din Augsburg, Germania, în data de 2 februarie 2022.
- ◆ Ioana Repciuc, *Programul „Tezaur Uman Viu” în context internațional*, în cadrul Evenimentului online de promovare a programului strategic „Tezaur Uman Viu”, organizat de Ministerul Culturii și Comisia Națională pentru Salvardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, 16 martie 2022.

STELIAN DUMISTRĂCEL – OMUL, CERCETĂTORUL, PROFESORUL

În septembrie 1963, cu nerăbdare și cu emoție, intram în holul casei din Iași, strada Karl Marx (astăzi, strada Lascăr Catargi), numărul 15, clădire în care se afla sediul Centrului de Lingvistică, Istorie literară și Folclor (viitorul Institut). La secretariat, împreună cu cele două secretare, se afla și un tânăr cam de vârsta mea, înalt, zvelt, care discuta cu una dintre doamne. Prezentând celeilalte doamne adresa Serviciului de personal al Filialei Iași a Academiei, prin care eram numit asistent de cercetare la Centru, am rugat-o să-mi spună cui trebuie să mă adresez pentru informațiile necesare angajării. Doamna respectivă, zâmbind, mi-a spus că nimerisem bine, pentru că tânărul care era în birou făcea parte dintre cercetătorii Centrului și mă putea îndruma. Cu amabilitate, el mi s-a adresat, recomandându-se Stelian Dumistrăcel.

În acest mod a debutat o relație de colegialitate, de colaborare și, mai ales, de prietenie destinată să dureze nici mai mult, nici mai puțin decât 59 de ani, între mine și cel căruia, cu o vagă nuanță de ironie, dar cu nespusă simpatie și prețuire, aveam să-i spun mereu „domnul Dumistrăcel”. Din primele zile am fost impresionat de modul direct, deschis și amical cu care și-a asumat „misia” de a mă familiariza cu programul Centrului, cu obligațiile de serviciu și, totodată, cu sistemul de relații colegiale, fără îndoială, existent între viitorii mei colegi sau între aceștia și cei ai Institutului de Istorie, colocatarii noștri.

De-a lungul timpului, ne-am apropiat din ce în ce mai mult și ne-am cunoscut din ce în ce mai bine. Deși făceam parte din departamente diferite (în anii '60 se intitulau colective), aveam nenumărate prilejuri să lucrăm împreună, pentru că fiind o vreme ultimii veniți, tot ce ținea de administrația și de „bucătăria” Centrului cădea în chip firesc în sarcina noastră; la fel, și pregătirea diverselor ședințe de comunicări sau a inevitabilelor și plictisitoarelor ore de învățământ politic, a organizării bibliotecii (pe atunci în formare) etc. Avea deja o anumită experiență în îndeplinirea acestor „sarcini” (cuvânt cu multe sensuri, cvasioficial, una dintre mărcile perioadei) și, trebuie să recunosc că mă amuza, dar îmi stârnea și uimire, modalitatea relativizantă și temperată de umor, asociată și cu o doză de scepticism, dar cu multă aplicație și promptitudine, prin care se angaja în rezolvarea lor.

Esențială în relația dintre noi s-a dovedit a fi, însă, o altă latură a activităților comune, aceea care provenea din obligațiile rezultate din procesul cercetării științifice și, înainte de toate, din partea pe care o constituiau eforturile de specializare în domeniile respective ale fiecăruia dintre noi. Întâlnisem astfel, în „domnul Dumistrăcel”, un coleg gata cu orice prilej să se angajeze, fără să țină seamă de unele ocupații care l-ar fi silit să-și măsoare timpul, în nenumărate și atractive discuții, în egală măsură utile, izvorâte din lecturile noastre, diferite sub

multe aspecte, dar unite în latura lor formativă, din nevoia noastră de informație nouă sau de clarificare a numeroaselor întrebări și nedumeriri care ne solicitau adesea.

Avea un registru de informații de specialitate în egală măsură cuprinzător și bine selectat. Îl caracterizau pe deplin interesul, atitudinea critic-interogativă, bucuria de a înregistra, de a înțelege și de a comunica ceea ce afla, atât în domeniul dialectologiei, cât și în alte diverse zone ale științelor limbii, abordate toate cu pătrundere, cu adevărat, cu o bine-venită trimitere spre disciplinele înrudite sau spre literatură, spre artă etc. Și a știut, cu un instinct didactic remarcabil, asociat cu o implicare rară, să transmită tot ceea ce acumulasă sistematic și, se poate spune fără ezitare, cu o contribuție personală marcantă, studenților care au avut șansa să îi audieze cursurile, prin excelentul său demers didactic, exercitat exemplar, la Facultățile de Litere ale Universităților din Iași, Galați, Bacău sau Bălți.

Este firesc, deci, să amintesc și o altă parte a bogatei sale înzestrări intelectuale, și anume aceea constituită din ceea ce obținuse din lecturile preferate. Citise încă din liceu, iar uneori evoca nostalgic această experiență formativă, și continua să citească tot ce îi oferea în zona lui de interes literatura noastră și aceea universală. Se simțea însă atras în mod special de scrierile autorilor care proveneau și care se inspirau din realitățile satului românesc. Mă surprindea atunci și a continuat să mă surprindă până în ultimele momente ale relației noastre, atât de brutal întreruptă, profunzimea, originalitatea interpretărilor și sensibilitatea la care făcea apel atunci când comenta proza lui Creangă, Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, Marin Preda sau a versurilor lui Marin Sorescu. Era, de asemenea, atras de diverse forme de manifestare culturală și intelectuală, începând cu lectura atentă și, adesea, critică, a unor reviste de factură științifică sau literară; nu-i era străină nici viața artistică, mai ales aceea din Iași (prietenia cu regretatul critic dramatic Ștefan Oprea constituia o sursă de informație și un prilej de prelungi și ocazionale „colocvii” teatrale).

De-a lungul timpului a fost solicitat și s-a implicat cu energie și responsabilitate în ceea ce constituia „viața internă” a Centrului și apoi a Institutului nostru. Numit mai întâi secretar și apoi membru al Consiliului științific (a rămas în acest Consiliu zeci de ani, până în pragul pensionării, cu o prezență întotdeauna activă și constructivă), a condus în același timp Departamentul de dialectologie și, în bună măsură, prin contribuția sa, alături de aceea a colegilor dialectologi, s-au obținut rezultate care au făcut departamentul cunoscut și l-au impus în rândul colectivelor similare. Un rol deosebit a avut și în pregătirea, în editarea și în menținerea la un nivel științific corespunzător a revistei Institutului („Anuar de lingvistică și istorie literară”), mai întâi ca secretar științific de redacție și apoi ca redactor-șef. Impresionant și definitiv este, în această ordine de idei, faptul că în urmă cu câteva săptămâni, puțin înainte de plecarea sa neașteptată dintre noi, în discuțiile telefonice aproape zilnice pe care le aveam, o

temă abordată cu insistență a fost aceea a tematicii numărului următor din „Anuar”, cel pe anul 2022; dar soarta a vrut altfel, iar misiunea de a rezolva această problemă a revistei, pe care a condus-o, trecând cu succes peste nenumărate dificultăți, mai mult de treizeci de ani, va reveni unui nou redactor-șef.

Sunt convins, de asemenea, că studenții și doctoranzii săi, pentru care nu precupețea niciun efort, se vor gândi mereu cu firească recunoștință la el. Mai ales la căldura, atenția și ingenioasa strategie personală la care făcea apel în scopul de a-i călăuzi spre reușită, cu o abordare didactică deosebită, care transforma eventualele observații critice și propuneri menite să completeze, să clarifice sau să adauge unei demonstrații suportul unor necesare argumente în elemente ale unui prietenos periplu colocvial, lipsit cu totul de asperități profesionale.

O fațetă nu mai puțin impresionantă a personalității lui Stelian Dumistrăcel a constituit-o deschiderea și înțelegerea la care a recurs fără ezitare atunci când „podul ” prieteniei a făcut posibilă restabilirea unor firești legături între românii din dreapta și din stânga Prutului. Relațiile personale, dar și acelea instituționale pe care le-a stabilit sau la realizarea cărora a contribuit alături de colegii de la Chișinău sau Bălți au devenit de-a lungul timpului utile, productive, oferindu-i și satisfacția de a afla, în mulți dintre cei pe care și i-a apropiat, prieteni și colaboratori la diverse proiecte științifice și culturale. De altfel, asemenea legături stabilise și cu numeroși specialiști din țară sau din străinătate, în primul rând din Germania, între care și Eugeniu Coșeriu; operei marelui lingvist de la Tübingen i-a dedicat în ultimii ani multe dintre contribuțiile sale științifice și dintre inițiativa cu caracter organizatoric (simpozioane, conferințe, volumul din anul 2021 al „Anuarului de lingvistică și istorie literară” etc.).

Personalitate complexă, înzestrat în chip fericit cu darul comunicării, cu o energie și o putere de muncă pe care le completau discreția, modestia și eleganța comportării, coleg pe care colaboratorii și prietenii se puteau baza, căutător neobosit al adevărului științific, cercetător eminent și profesor din clasa celor ce lasă ca moștenire în trecerea lor prin viață rezultate memorabile, Stelian Dumistrăcel, „domnul Dumistrăcel”, ne-a părăsit mult prea repede. Dar cei ce i-au fost apropiați, prieteni, colaboratori, studenți, îi vor simți întotdeauna lipsa. Iar când vor trece prin dreptul modestului birou cu numărul 54, aglomerat de rafturile încărcate cu cărți, reviste, corecturi și manuscrise, de la primul etaj al clădirii Institutului, căruia i-a închinat, practic, peste șaiszeci de ani de viață, cu dăruire și cu îndreptățită încredere în rosturile stăruinței sale de zi cu zi, îi vor adresa un gând de pioasă și sinceră recunoștință.

Remus Zăstroiu

Cercetătorii de la departamentul de dialectologie și sociolingvistică al Institutului de Filologie Română regretă profund pierderea mentorului și coordonatorului nostru, prof.univ.dr. Stelian-Traian DUMISTRĂCEL, dialectolog de vocație, teoretician rafinat, spirit novator și om de știință de înaltă clasă, eminent reprezentant al lingvisticii ieșene în România și în lume. Lider al echipei de cercetare care realizează *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina*, dl profesor ocupa în același timp o poziție simbolică în prima linie a domeniului la nivel național. Deschiderea spre arii majore ale dialectologiei, dificil de cuprins într-o viață de om – atlas, etno- și sociotexte, teorie și metodologie – îl proiecta ca pe o sinteză fericită între Sever Pop, atlasistul și teoreticianul, și Emil Petrovici, anchetatorul și autorul de atlas –, fapt care l-a recomandat firesc ca membru în Comitetul național român al *Atlas linguarum Europae* (ALE) și colaborator la *Atlas linguistique roman* (ALiR), proiecte europene de mare anvergură. În interiorul laboratorului de cercetare pe care l-a coordonat cu strălucire și – paradoxal poate – cu discreție, s-au realizat tomurile de hărți și material necartografiat sau culegerile de texte ale NALR. *Moldova și Bucovina* și, începând cu volumul al III-lea al atlasului nostru, s-a pășit într-o nouă eră în cartografia lingvistică, aceea a editării integrale cu ajutorul tehnologiei digitale.

Mereu aproape de noi, lipsit de complexe inhibitoare, deși aflat în contradicție cu mediocritatea, nu părea niciodată a ținti transformarea mai tinerilor săi colegi în performeri ai științei reci, ci în primul rând sensibilizarea noastră la viața limbii, dorința de a ne transmite emoția, fascinația pe care o trăia la observarea fenomenelor acesteia. Neobosit cercetător al faptului de limbă, îl extrăgea din aparența de banalitate și îl scotea la lumina științei. Îl vedea pe teren sau îi simțea potențialul în urma unor insistente și zilnice lecturi, cu care își hrănea continuu excepționala curiozitate intelectuală. Astfel, Ideea, luminată de creativitate și de finețe analitică, edificată cu rigoare și consecvență, se transforma în cercetări exemplare (materializate în 10 volume de autor și peste 250 de studii și articole științifice), adevărate modele, aflate în vecinătatea impecabilului, inconvertibile pentru orice specialist în dialectologie sau fonetică, geografie lingvistică sau istoria limbii, limbă literară sau stilistică, frazeologie sau etimologie, cultivarea limbii, antropologie culturală, lexicologie sau pragmatică. Toate aceste rezultate ale muncii și creativității neobosite nu au fost rezervate exclusiv apariției în reviste de specialitate, ci, cu regularitate, au fost împărtășite și masei mai largi a cititorilor, de exemplu prin intermediul unor rubrici permanente în publicații de informare sau de cultură – probă a înțeleșului particular și generos pe care dl profesor îl atribuia misiunii omului de știință în spațiul public.

Toate discursurile sale, publice sau private, de la comunicări științifice și

conferințe la dialoguri spontane, aveau savoarea și spectaculozitatea conexiunii efective cu interlocutorul, fascinat nu doar de virtuozitatea demonstrației, ci și de bucuria comunicării cu Profesorul. Dacă în scris era livresc, de un rafinament care străbătea fraze lungi și sofisticate, în expresia orală era mai nonformal, fondul erudit permițându-i să transforme detaliul aparent nesemnificativ în prilej de digresiuni docte, dezvoltate cu un entuziasm iradiant. Când se pasiona de vreun subiect, făcea excursuri bogate și provoca discuții conduse maieutic cu discipolii pe care îi atrăgea magnetic în raza lui de influență, îi orienta spre performanță și îi încuraja spre un anume tip, special, de nemulțumire de sine, generatoare de progres. Componenta socială, convivială a personalității sale transpărea și în emoționante flashbackuri care îi prilejuiau ba schițarea portretului vreunui profesor de acum jumătate de secol, care se reanima creionat în tușe sigure – ironice sau duioase, după caz –, ba evocarea vreunei întâmplări memorabile, în care se ancorau, firesc, discuții savante pe teme de specialitate. Întunecații ani '50–'60 îi stârneau emoții inedite, eminentemente intelectuale, și vorbea cu însuflețire despre subterfugiile lingvisticii acelor timpuri, care, fără a face prea multe concesii, s-a salvat de la sufocare de sub mormanul de maculatură comunistă.

Profesor la școala rigorii întotdeauna temperate *cum grano salis*, disprețuia confortul căilor bătătorite și era întotdeauna gata să urmărească *până-n pânzele albe* rădăcinile uitate ale expresiilor și detaliile revelatoare ale realității lingvistice. Severitatea omului de știință autentic, caracterul neconcesiv al opiniilor sale, formulate pe un ton constructiv și elegant, prin interogații și autointerogații, prin nuanțări și rezerve argumentative, amenda prompt superficialitatea, iar purtătorii ei se lămureau aproape de la sine că au nimerit pe teritorii străine. Totuși, această exigență era mereu și natural îmblânzită, contrabalansată, de afecțiunea constitutivă pe care o revărsa deopotrivă asupra oamenilor și a necuvântătoarelor, de nevoia de a avea aproape frumosul în toate formele sale, de la natură la artă – și mai cu seamă de pasiunea cu care citea, lucra, studia, descoperea, căci devotamentul față de profesie, în primul rând ca trăire fundamentală și apoi ca raliere din convingere la obiectivele culturale înalte ale Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” din Iași, pe care l-a slujit o viață (peste șase decenii!), a fost o constantă în viața domnului profesor.

Ne-a lăsat datoria de a-i continua activitatea, în primul rând la atlasul lingvistic pe care l-a coordonat, la revista „Anuar de lingvistică și istorie literară” unde a îndeplinit mai multe decenii funcția de redactor-șef, precum și în toate celelalte proiecte, având în minte, ca un ideal, dorința de a-i copia atitudinea științifică exemplară și mai cu seamă devotamentul și dragostea cu care interacționa în egală măsură cu subiectele de cercetare și cu oamenii din jurul lui. Nu avem nici o îndoială că personalitatea lui iradiantă va continua

să ne încălzească sufletele și că profilul lui de om de știință aparține, pentru care măsura era un companion permanent al valorii, s-a înscris deja în galeria cercetătorilor români autentici.

*Luminița Botoșineanu
Florin-Teodor Olariu*

VARIA

□ Marius-Radu Clim a continuat activitatea de coordonare a masteranzilor de la Facultatea de Litere de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, aflați în stadiu de practică de specialitate și activitatea de coordonare a colaboratorilor pentru proiectul CLRE.

□ Amalia Drăgulănescu face parte din „The Paris Institute for Critical Thinking”, instituție educațională online de tip long life learning, oferind module de formare profesională continuă, centrată pe științe umaniste și arte, având statut oficial din 2018, asociație non-profit de programe academice, cu sediul la Paris, Franța. Are drept parteneri Universitatea Sorbonne, Goethe Institut din Paris și La Fondation Maison des Sciences de l’Homme.

□ Gabriela Haja a fost invitată emisiunii „Beția de cuvinte” din data de 18 februarie 2022, transmisă de Radio România București, Antena Satelor, un subiect de discuție fiind a treia ediție a ***Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*** (DOOM³).

□ Gabriela Haja a continuat, până în luna martie, seria de ***Dialoguri lingvistice*** transmise pe canalul YouTube cu același titlu, avându-l ca invitat pe prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel, o serie de convorbiri informale pe diverse teme lingvistice ori culturale, cu scopul de a prezenta publicului larg, nespecializat, preocupările științifice ale cercetătorilor din domeniul lingvisticii, între care un loc aparte îl ocupă cele privitoare la calitatea discursului public.

□ Florin-Teodor Olariu a fost membru supleant în Comisia de concurs pentru ocuparea postului de profesor universitar, poziția 4, în cadrul Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în data de 3 februarie 2022.

□ Ioana Repciuc a susținut o prezentare la vernisarea ***Expoziției de măști din alaiul obiceiurilor de iarnă***, organizată de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Iași, la Casa Muzeelor, pe data de 6 ianuarie 2022.

□ Ioana Repciuc a finalizat pe 30 martie, în calitate de coordonator pentru România, dosarul UNESCO multinațional „Transhumanța – strămutarea

sezonieră a turmelor” (realizat împreună cu Spania, Franța, Austria, Italia, Grecia, Croația, Andora, Luxemburg, Albania).

♦ CS I dr. Elena Tamba a participat (online) la Forumul internațional „Innovation, technologies et plurilinguisme” (7–9 februarie 2022 – <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Actualites/Forum-Innovation-Technologies-et-Plurilinguisme>).

♦ CS I dr. Elena Tamba a participat la al doilea Webinar EFNIL (21 martie 2022 – <http://www.efnil.org/>).

♦ În data de 20 ianuarie 2022 a avut loc concursul pentru ocuparea postului de cercetător științific II la Departamentul de dialectologie și sociolingvistică. Din comisia de concurs au făcut parte: dr. Bogdan-Mihai Crețu (președinte), dr. Luminița Botoșineanu, dr. Cristina-Michaela Florescu, dr. Ioan Milică, dr. Ana-Maria Minuț, Gabriela Negoită (secretar). În urma concursului a fost declarată câștigătoare doamna Veronica Olariu.

♦ În data de 21 ianuarie 2022 a avut loc concursul pentru ocuparea postului de cercetător științific II la Departamentul de lexicologie–lexicografie. Din comisia de concurs au făcut parte: dr. Bogdan-Mihai Crețu (președinte), dr. Cristina-Michaela Florescu, dr. Elena Tamba, dr. Ana-Maria Minuț, dr. Ioan Milică, Gabriela Negoită (secretar). În urma concursului a fost declarată câștigătoare doamna Alina-Mihaela Bursuc.

Redacția:

**Luminița Botoșineanu, Ofelia Ichim,
Maricica Munteanu, Elena Isabelle Tamba**

Responsabil de număr: Luminița BOTOȘINEANU
INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700481 • TEL./FAX: 004.0332/106508
E-MAIL: secretariat_philippide@yahoo.com
WEB: <http://www.philippide.ro/>
ISSN 1582-5019